

Eerste waarneming van de Kleefkruidschildwants in Nederland

B. Aukema, Nobelweg 54, 6706 GD Wageningen, e-mail: berendaukema@outlook.com

R.P.G. Geraeds, Heinsbergerweg 54a, 6061 AK Posterholt, e-mail: rob.geraeds@kpnplanet.nl

W. van Berkel, De Schop 9, 5737JM Lieshout, e-mail: willvanberkel@aim.com

Wantsen zijn met circa 650 soorten in Nederland een vrij omvangrijke insectengroep waar zich relatief weinig mensen mee bezig houden. Omdat veel soorten afhankelijk zijn van specifieke milieuomstandigheden en waardplanten, is het een interessante groep die veel informatie geeft over de gebieden waarin ze in worden aange troffen. Op 24 mei 2019 zijn tijdens een excursie van de Wantsenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in het natuurgebied de Doort enkele exemplaren gevonden van de nog niet eerder in Nederland waargenomen Kleefkruid-schildwants (*Dyroderes umbraculatus* Fabricius, 1775) [figuur 1].

DE DOORT

De Doort is een natuurgebied in de gemeente Echt-Susteren dat is gelegen tussen de kernen van Echt en

Dieteren. Het is grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer en bestaat uit een afwisseling van bossen, bloemrijke graslanden, moeras, poelen en enkele plassen. Deze plassen zijn ontstaan door kleiwinning. Zuidelijk van het gebied loopt de Middelsgraaf, een gegraven waterloop die in 2016 is heringericht. Het omliggende landschap kent voornamelijk een agrarisch gebruik.

Het bos in de Doort bestaat uit Eiken-Haagbeukenbos (STELLARIO-CARPINETUM) met een rijke voorjaarsflora met onder andere Bosanemoon (*Anemone nemorosa*), Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*), Daslook (*Allium ursinum*) en Eenbes (*Paris quadrifolia*). De graslanden worden als hooiland beheerd. Enkele kenmerkende kruiden zijn Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*), Knoopkruid (*Centaurea jacea*), Kleine ratelaar (*Rhinanthus minor*), Peen (*Daucus carota*), Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus*) en Kruijpende boterbloem (*Ranunculus repens*). De overgangen van de hooilanden naar de aangrenzende bossen zijn over het algemeen structuurrijk met struweel van braam (*Rubus spec.*), Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), Hazelaar (*Corylus avellana*), Ruwe berk (*Betula pendula*) en wilgen (*Salix spec.*). Enkele kenmerkende kruiden in deze zone zijn Grote brandnetel (*Urtica dioica*), Fluitenkruid

Figuur 1

Een van de gevangen exemplaren van de Kleefkruid-schildwants (*Dyroderes umbraculatus*) op Kleefkruid (*Galium aparine*) in de Doort (foto: R. Geraeds).

FIGUUR 2
Kleefkruidschildwants (*Dyoderes umbraculatus*) (foto: Theodoor Heijerman).

FIGUUR 3
Vindplaats van de eerste exemplaren van de Kleefkruidschildwants (*Dyoderes umbraculatus*) in Nederland (foto: R. Geraeds).

(*Anthriscus sylvestris*), Gewone berenklauw (*Heracleum sphondylium*) en Kleefkruid (*Galium aparine*).

HERKENNING

De Kleefkruidschildwants is 7 tot 9 mm groot en overwegend bruin van kleur met een zwart-wit geblokte rand (connexivum) van het achterlijf. Ze is relatief gemakkelijk herkenbaar aan de brede afgeronde schouders met zijdelings aan de voorkant twee grote, opvallend witte vlekken met een grove donkere bestippling [figuur 2]. Het schildje eindigt

in een opvallende witte punt. Ook de nimfen bezitten deze kenmerken al (WACHMANN *et al.*, 2008; LUPOLI & DUSOULIER, 2015).

VERSPREIDING

De Kleefkruidschildwants is een subtropische en Pontische soort, die oostelijk en westelijk van de Alpen doordringt tot in Midden-Europa. Ze komt voor in Zuid- en Midden-Europa, Noord-Afrika, het Midden-Oosten en de Kaukasus (RIDER, 2006). Recent breidt ze haar areaal in noordwestelijke richting uit. In 2004 is ze voor het eerst waargenomen in België in de provincie Brussel (BRACKE *et al.*, 2006) en in 2005 is ze voor het eerst in Duitsland waargenomen in Baden-Württemberg (RIETSCHEL & STRAUSS, 2006). In België heeft ze zich sindsdien sterk uitgebreid en komt ze nu algemeen

voor, oostelijk tot in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant. In de Doort zijn door de auteurs op 24 mei 2019 drie mannetjes en vier vrouwtjes gevonden. Harry van Buggenum vond er op 26 juni nog een vrouwtje en op 29 augustus troffen hij en Willem Vergoossen op dezelfde plek een mannetje, een vrouwtje en twee larven in het vijfde stadium aan. Inmiddels zijn er nog twee vindplaatsen bijgekomen: op 25 juni 2019 sleepte Reinier Akkermans een vrouwtje in Roermond van Kleefkruid langs de Maastrichterweg en op 24 augustus sleepte Harry van Buggenum in Roosteren een vrouwtje uit de vegetatie langs het Julianakanaal. Alle vondsten werden met foto's gedocumenteerd op de site Waarnemingen.nl.

De recente uitbreiding van de Kleefkruidschildwants in Europa is ongetwijfeld te danken aan het warmer wordende klimaat, waarbij de vliegactiviteit van de volwassen dieren een spontane verspreiding over relatief grote afstanden mogelijk maakt. De waardplant Kleefkruid is in ons land zeer algemeen en het dan ook te verwachten dat de soort zich nog verder in noordelijke richting zal verspreiden.

ECOLOGIE

De Kleefkruidschildwants is een warmteminnende soort van droge tot matig vochtige biotopen, die fytofaag leeft in gedeeltelijk bescha-

duwde biotopen op Kleefkruid. Larven en adulten zijn te vinden op en onder de planten, waar ze zuigen aan de rijpende vruchten. De soort heeft één generatie per jaar en de volwassen dieren overwinteren. De nieuwe generatie is vanaf juli volwassen.

De eerste Kleefkruidschildwantsen zijn in een ruige bosrand langs een pad aangekomen op Kleefkruid [figuur 3].

Op Kleefkruid [figuur 4] komen in Limburg nog twee andere wantsensoorten voor: uit de familie van graafwantsen (Cydnidae) de Kleefkruidgraafwants (*Legnotus limbosus* Geoffroy, 1785) en uit de familie van blindwantsen (Miridae) de Kleefkruidblindwants (*Polymerus nigrita* Fallén, 1807). De Kleefkruidgraafwants is in de Doort ook samen met de Kleefkruidschildwants gevonden. De Kleefkruidblindwants is niet tijdens de excursie gevonden. Deze soort wordt voornamelijk in de maanden juni, juli en augustus waargenomen (AUKEMA & HERMES, 2014), dus mogelijk was het nog te vroeg in het jaar om deze te vinden.

DANKWOORD

Staatsbosbeheer wordt bedankt voor de verleende vergunning voor de excursie van de Wantsenstudiegroep.

FIGUUR 4
Kleefkruid (*Galium aparine*) (foto: Olaf Op den Kamp).

Summary

FIRST OBSERVATION OF THE BUG *DYRODERES UMBRACULATUS* (FABRICIUS, 1775) IN THE NETHERLANDS (HETEROPTERA: PENTATOMIDAE)

There are around 650 species of bugs in the Netherlands. The bug study group of the Natuurhistorisch Genootschap in Limburg was established to gain a better understanding of the ecology and distribution of bugs in the province of Limburg. During an excursion of this study group in the Doort nature reserve, the bug *Dyroderes umbraculatus* was found for the first time in the Netherlands. A total of three male and four females were found. All specimens were found on Cleavers (*Galium aparine*) in rough vegetation in the transition zone between forest and open grassland.

Literatuur

- AUKEMA, B. & D.J. HERMES, 2014. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel III: Cimicomorpha II (Miridae). EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- BRÄCKE, A., J.P. COPPÉE, A. DOORNAERT & B. HANSENS, 2006. Note sur la découverte en Belgique de *Dyroderes umbraculatus* (Fabricius, 1775) (Heteroptera: Pentatomidae) dans un espace vert de la Région bruxelloise. Notes faunistiques de Gembloux 59(1): 56-58.
- LUPOLI, R. & F. DUSOULIER, 2015. Les punaises Pentatomoidea de France. Éditions Ancyrosoma, Fontenay-sous-Bois.
- RIDER, D., 2006. Family Pentatomidae Leach, 1815. In: Aukema, B. & Chr. Rieger (eds), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Volume 5. Pentatomomorpha II. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam: 233-402.
- RIETSCHEL, S. & G. STRAUSS, 2006. Neunachweis von drei Wanzen-Arten (Hemiptera, Heteroptera) für Baden-Württemberg. Carolinae 63(2005): 201-208.
- WACHMANN, E., A. MELBER & J. DECKERT, 2008. Wanzen Band 4. Die Tierwelt Deutschlands, Teil 81. Goecke & Evers, Keltern.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter) & Alfred Paarlberg (penningmeester).

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Victor van Schaik, Katrien de Vos-Reesink, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto),
themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor, Raymond Pahlplatz & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafgroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELLENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestrijk@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten
(snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in
Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in
Limburg, Postbus 2235,
6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL
(natuurbank@nhgl.nl).

